

ФАРМІРАВАННЕ ГАТОЎНАСЦІ ВУЧНЯЎ ДА МІЖКУЛЬТУРНАЙ КАМУНІКАЦЫІ ПРАЗ СТВАРЭННЕ ШТУЧНАГА БІЛІНГВІЗМУ

Будзько М.С.

ДУА «Гімназія №28 г.Мінска»

Анацыя: у артыкуле прадстаўлены матэрыялы па стварэнню штучнага білінгвальнага асяроддзя для вучняў беларускамоўнай гімназіі, якія ў якасці замежнай мовы вывучаюць французскую.

Ключавыя словы: *штучны білінгвізм, штучнае асяроддзе, французская мова.*

Сучасная лінгвадыдактычная навука ўсё часцей даследуе праблемы навучання мове і культуры, у тым ліку, культуры міжасобасных зносін суб'ектаў, прыналежных да розных культур, але цікавых адзін аднаму з пункту погляду жыццёвага вопыту, патрабаванняў пазнання іншых культур.

Такі дыялог можа быць паспяхова рэалізаваны, калі прадстаўнікі разнастайных культур накіраваны да адной мэты – узаемаразуменне і ўзаемабагачэнне пры дапамозе мовы. Пры гэтым кожны з іх павінен быць здольны лаканічна і ясна ўмець прадставіць іншаму асаблівасці нацыянальнай культуры. У сувязі з чым і паўстае пытанне па праблеме стварэння білінгвальнага асяроддзя.

Разам з тым, метадыка сістэматызаванага выкарыстання штучнага білінгвізму асабліва не распаўсюджана ў Беларусі. Таксама дадзенае пытанне не знайшло патрэбнага і поўнага асвятлення і аналізу ў педагагічнай літаратуры.

Актуальнасць прапанаванай работы абумоўлена і сучаснымі накірункамі ўдасканалення моўнай адукацыі ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі: нарастальнымі патрабаваннямі да ўзроўню авалодання французскай мовы і міжкультурнай камунікацыяй вучняў сучаснай школы; павышаным інтарэсам да пошуку эфектыўных сродкаў навучання

замежнай мове і міжкультурнай камунікацыі; адсутнасцю сістэматызаванага стварэння і ўжывання штучнага білінгвальнага асяроддзя ў працэсе падрыхтоўкі лінгвістычна цікавай асобы, здольнай да рэальнай міжкультурнай камунікацыі.

У сучасным свеце замежная мова разглядаецца як сродак фарміравання і выхавання маральна адказнай асобы, як сродак зносін, пазнання, асэнсавання і інтэрпрэтацыі фактаў іншай культуры. Галоўнае прызначэнне замежных моў – забяспечваць узаемадзеянне і супрацоўніцтва народаў, выключаць магчымасці негатыўнага ўплыву на працэс нацыянальнай самаідэнтыфікацыі і культурнага самавызначэння асобы; павышаць гатоўнасць чалавека да асобаснай і прафесійнай самарэалізацыі праз выкарыстанне замежнай мовы нараўне з роднай у якасці матэрыяльнай формы функцыянавання свайго мыслення. Валоданне замежнымі мовамі – важная перадумова адаптацыі чалавека ў жыцці ў глабалізаваным свеце. Калі вучань асэнсавана акумулюе асаблівасці і ідэнтычныя рысы дзвюх ментальнасцей, ён набывае статус полікультурнай асобы, што на сённяшні дзень з'яўляецца адной з пераваг, паколькі імклівае развіццё сучаснага грамадства адлюстравалася на ўсіх сферах яго жыццядзейнасці і на першы план вывела гуманітарную праблематыку.

Магчымасці вучэбнага прадмета «Замежная мова» ў падрыхтоўцы вучня да міжкультурнай камунікацыі надзвычай вялікія. Ужо з самага пачатку дзіця далучаецца да духоўнага багацця іншых народаў; у яго фарміруецца вобраз свету, які адпавядае сацыяльным, палітычным і культурным рэаліям сучаснай рэчаіснасці; фарміруецца другасная кагнітыўная свядомасць, якая забяспечвае ўвесь комплекс іншамоўнай камунікатыўнай дзейнасці; адбываецца развіццё маўленчых працэсаў і маўленчых механізмаў, здольнасці перадаваць у ходзе іншамоўных зносін уласныя думкі і пачуцці; узнікаюць перадумовы для развіцця асобы вучня праз узбагачэнне эмацыянальна-пачуццёвай сферы асобы. Моўныя здольнасці фарміруюцца

ў адзінстве параджэння маўлення і ўспрымання маўлення.

Для вырашэння гэтых задач у дзяржаўнай установе адукацыі «Гімназія №28 г.Мінска» ствараны ўмовы для рэалізацыі штучнага білінгвізму. Вучэбны білінгвізм уяўляе сабой адну з яго разнастайнасцей. Ён фарміруецца па-за межамі натуральнага асяроддзя шляхам спецыяльнага стварэння вучэбных сітуацый. Настаўнік можа выкарыстоўваць творчыя заданні, асабістыя праекты, тэатральныя пастаноўкі, каб прыцягнуць увагу аўдыторыі да вывучаемага матэрыялу без прымусу. Адзначым таксама, што падчас правядзення ўрокаў трэба ўлічваць ўзроставыя асаблівасці развіцця школьнікаў, у сувязі з чым прапануецца разнастайны наглядны матэрыял, вершы, у тым ліку і дынамічныя гульні, для I ступені агульнай сярэдняй адукацыі, прыказкі, прымаўкі – для II ступені агульнай сярэдняй адукацыі.

У чым жа заключаецца актуальнасць аўтэнтычных моўных канструкцый? А справа ў тым, што ў працэсе станаўлення вучэбнага білінгвізму ў асобы любога ўзросту фарміруецца шэраг уменняў, адным з якіх набываецца здольнасць пры неабходнасці пераключаць моўныя коды. Так, напрыклад, пры прывітанні іншага чалавека ў беларусаў дапускаецца зварот: «Добры дзень!», тады калі для носьбіта-француза, гэта будзе зусім не ветліва. Трэба казаць: «Добры дзень, спадар/спадарыня!» Авалоданне такімі асаблівасцямі культуры магчыма непасрэдна ва ўмовах вучэбнага білінгвізму.

У сучасным свеце штучны (вучэбны) білінгвізм – гэта валоданне двума культурна-лінгвістычнымі кодамі, адзін з якіх набыты па-за межамі рэальнага асяроддзя носьбітаў. Так, нашыя вучні паміж сабою і з настаўнікамі размаўляюць на беларускай мове, а падчас штодзённых заняткаў замежнай мовы на павышаным узроўні – на французскай. Трэба адзначыць, што білінгвальнаму асяроддзю спрыяюць таксама і дадатковыя заняткі: факультатывныя заняткі і аб'яднанні па інтарэсах. У межах гімназіі гэта ўрокі мастацкага чытання, падчас якіх вучні знаёмяцца з аўтэнтычнымі

байкамі, казкамі на французскай мове, тэатральнымі пастановамі і інш. Паколькі мэтай вучэбнага білінгвізму з'яўляецца фарміраванне моўных здольнасцяў, калі вучань не прыбягае да перакладу на родную мову, а адразу разумее сэнс сказанага і варты даць добры і хуткі адказ у адпаведнай сітуацыі зносін, на нашых вачах фарміруецца полікультурная асоба. Менавіта таму стварэнне камфортнага асяроддзя па вывучэнню замежнай мовы падаецца вельмі важным і значным накірункам у межах прагрэсіўнага педагогічнага працэсу.

ЛІТАРАТУРА

1. Александрова, Н. Ш. Родной язык, иностранный язык и языковые феномены, у которых нет названия. Вопросы языкознания / Н. Ш. Александрова. – РИНЦ: 26, 2006. – № 3. – С. 88–100.
2. Виноградов, В. А. Язык и культура в их соотношении и взаимодействии / В.А. Виноградов. – М.: Язык и культура: материалы международной научной конф., 2003. – С. 18–19
3. Вишневская, Г.М. Билингвизм и его аспекты / Г.М. Вишневская. – Иваново, 1997. – 203 с.
4. Гак, В.Г. Язык и культура: язык или культура? / В.Г. Гак. М.: Язык и культура: материалы II Междунар. науч. конф., 2001. – С. 18-21
5. Доценко, Т.И., Лещенко Ю.Е. Универсальные структуры и их функции в ментальном лексиконе билингва / Т.И. Доценко, Ю.Е. Лещенко. – Труды СПИИРАН, 2013. – Вып. 2 (25). – С. 371–384.

